

„BOLOGNA JELENTÉS - 2008”

MRK ÖSSZEGZÉS

„A felsőoktatásban folyó új rendszerű képzés tapasztalatai,
a szakszerkezet felülvizsgálata” című, az MRK bizottságainak véleményei alapján készült
háttéranyag alapján

BEVEZETÉS

Az előző évtized végére a felsőoktatás területén kialakult kormányközi együttműködés keretei között a Magyar Köztársaság Oktatási Minisztériuma is aláírta 1999-ben a Bolognai Nyilatkozatot, amelyet a Prágai Nyilatkozat 2001. évi, a Berlini Kommuniké 2003. évi, majd a Bergeni Nyilatkozat 2005. évi és a Londoni Nyilatkozat 2007. évi aláírásával mindegyik oktatási kormányzat megerősített. A nyilatkozatban meghatározott célok elfogadásával a magyar felsőoktatás-irányítás is kötelezettséget vállalt az Európai Unió versenyképességének biztosítása érdekében az Európai Felsőoktatási Térség 2010-ig történő kialakításában.

Az Európai Felsőoktatási Térség ma már egész Európát átfogja, sőt jóval azon túl terjed. Egyre harmonizáltabb tudáspiac kezd kialakulni, amely átalakulás katalizátora a bolognai folyamat.

A célkitűzések között szereplő többciklusú képzési rendszer megvalósítását a 2003. évi Berlini találkozót követően, jelentős időkéssel Magyarország is megkezdte. A felsőoktatás átfogó fejlesztési programját tartalmazó Magyar Universitas Program fogalmazta meg az új képzési rendszer bevezetését, illetve szabályozását. A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. Törvény rendelkezik az új képzési rendszerről és 2006. szeptember 1-jétől annak teljes körű indításáról, a képzési programok indításának feltételeiről, illetve eljárásáról.

A többciklusú képzési rendszer néhány informatikai szakon kísérleti jelleggel már a törvény elfogadása előtt, 2004 szeptemberében elindult. Az akkor alapképzésbe lépő hallgatók a mintatanterv szerint mára már a tanulmányaik befejezéséhez érkeztek. 2005-től kezdődően, a feszített ütemű akkreditációs eljárások eredményeképpen az átalakított szakrendszer szerint indultak el a különböző képzési területeken az alapképzések.

Az átállás előkészítése és bevezetése a felsőoktatásban szinte az egész évtizedben permanens reformizgalmat okozott.

AZ MRK ÁLTALÁNOS ÁLLÁSFOGLALÁSA A BOLOGNA-FOLYAMAT BEVEZETÉSÉRŐL

MEGÁLLAPÍTÁSOK

Az MRK (ideértve a korábbi Főiskolai Főigazgatói Konferenciát) a Bologna-folyamat bevezetését, tekintettel az Európai Felsőoktatási Térséghez való csatlakozás kiemelt jelentősége és a magyar felsőoktatás jövője szempontjából kezdettől fogva támogatta.

A hagyományos képzési rendszerre történő visszaállást az MRK elképzelhetetlennek tarja, egyetértve azonban a rendszer működésének folyamatos monitorozásával, a szükséges finomhangolások elvégzésével.

Az eltelt időszak, azonban nem elegendő ahhoz, hogy a rendszerről átfogó, a rendszer egész működését minden vonatkozásban megítélő képet kapjunk, különösen nem elegendő gyökeres változások végrehajtásához. A permanens reformizgalom fenntartása helyett egy nyugodt, értékelő, finomhangoló periódusra van szükség.

Problémát okozott, hogy a Bologna-rendszerre történt átállás előkészítésének és bevezetésének időbeli késése miatt

- a részletek kimunkálására, a konszenzus megteremtésére nem minden kérdésre maradt elég idő,
- a folyamat bevezetéséhez szükséges társadalmi, munkaerő-piaci és a felsőoktatás oktatói szegmensének támogatását csak részben sikerült megkapni, ezeken a területen még napjainkban is tapasztalható az informáltság hiánya,
- az alap és mesterképzések nem egyszerre kerültek kidolgozásra, ami a mai napig problémát okoz.

A bolognai képzési rendszer elfogadottsága a munkaadói oldalról bizonytalan, hiányos. Nem ismerik a cégek a különbséget az alapfokozatú és a mesterfokozatú diplomák között.

Összességében elmondható, hogy az alapképzési szakok rendszere, képzési ideje többnyire megfelel az Európai Felsőoktatási Térségben megtalálható hasonló képzéseknek.

A szakokon belüli szakirányok szerepének, tartalmának és körének megítélése többciklusú képzésre történő átállás során végig szakmai konfliktusokhoz vezetett és a mai napig sincs megnyugtatóan rendezve.

Megállapítható, hogy az új képzési **rendszer két ciklusának illeszkedése** ma még nem igazán értékelhető. Az alapképzés és a mesterképzés egy időben történő kialakítása nagymértékben hozzájárult volna egy szemléletében egységesebb, szerkezetében és tartalmában egymásra épülő szakstruktúra kialakításához, erre azonban a késve indult áttérés miatt a szükséges idő nem állt rendelkezésre

Az új, képzési ciklusokra épülő képzési rendszerben a korábban megszerzett ismeretek beszámítása révén alapképzésből mesterképzésbe lépni nemcsak egy képzési területen belül, hanem képzési területek között is lehetséges, erre piaci igény látszik, ugyanakkor a felsőoktatási intézmények felvételi eljárási és a MAB akkreditációs gyakorlata nem minden esetben mutatja ezt. Ennek érdekében hangsúlyozottan szükség lenne a felvételi eljárás és a pontszámítás egységes szemléletű követelményeinek meghatározására

A szakirányú továbbképzések szerepét két területen érdemes hangsúlyozni:

- az élethosszig tartó tanulás elvét követve, ismeretmegújítás, pályamódosítás a szakmájukban dolgozók számára;
- a BA/BSc képzésben a korábban nem választott szakirány(ok) utólagos elvégzésének lehetősége.

A képzési és kimeneti követelmények nem tükrözik a Bologna folyamat kialakítása során tervezett és elindított természetes strukturáltságot, amely az általános kompetenciák, szakterületi kompetenciák és a szak szintű kompetenciák megfogalmazása lett volna. Egyes vélemények szerint a képzési és kimeneti követelmények központi tantervként funkcionálnak, minimális mozgásteret hagynak az intézmények számára. Más vélemények szerint viszont szükségesek a tartalmi szttenderdek a képzések minőségének biztosítása érdekében. Általános probléma, hogy a képzési és kimeneti követelmények helyett a képzési program leírása az elvárás, miközben teljesen elmaradt a képzések profiljának meghatározása, bemutatása. A kimeneti kompetenciák és az azokhoz szükséges ismeretkörök helyett sok esetben tantárgyak és ehhez rendelt (azonos mértékű) kredit szám adja a program leírását. Így a felsőoktatási intézmények mozgásterre szűk. A kreditrendszerű oktatás alapvető szempontjai nagyon nehezen érvényesülnek, ugyanakkor sok esetben a krediteloszlásban az oktatás, oktatásszervezés, foglalkoztatás garanciális elemei válnak hangsúlyozottá.

Általánosságban megfogalmazódott, hogy az **akkreditációs eljárás** túlszabályozott, és túl gyakran változik, az intézményeknek gondot okoz ezzel lépést tartani.

A felsőoktatási törvény értelmében megállapodás alapján **közös képzés** indítható magyar–magyar és magyar–külföldi intézmények együttműködésében is. A közös képzések indítása a jelenlegi rendszerben gondot okoz, a problémák gyors megoldására van szükség.

A felsőoktatás előtt álló kihívás még a képzés **oktatási módszereinek** megújítása. Az oktatási módszerek területén egyes szakokon sajnos növekedett az előadások száma, amiért a minél magasabb, egy tanárra jutó hallgatói létszám elérésének (pénzügyileg egyébként racionális, pedagógiaiilag sok esetben nem elfogadható) célja (kényszere) is okolható.

A felsőfokú tanulmányok megkezdésének központi kérdése lett a **hallgatóság hiányos felkészültségű**, kevésbé motivált, újonnan belépő tagjainak felzárkóztatása, és párhuzamosan a gyorsabb haladásra képes hallgatók szakmai elkötelezettségének

ösztönzése, szakmai fejlődésének segítése. Hasonlóképp, a második és a PhD képzésben korántsem, vagy elsősorban nem a legkiválóbbak vesznek részt, hanem azok, akiknek az anyagi lehetőségeik ezt megengedik.

A **tömegesedő képzéssel** együtt alapvető társadalmi igény van az elitképzés fenntartására, a minőségi képzési feltételek biztosítására is. A jelenlegi felvételi rendszer önmagában a minőség ellen hat, sok gyenge felkészültségű és motiválatlan hallgató kerülhet be a felsőoktatási intézményekbe.

Ugyanakkor a képzés tömegessé válása nem járt együtt a **felsőoktatási intézmények finanszírozásának** megfelelő volumenben történő növelésével. Ez a felsőoktatási intézményeket arra kényszerítette, hogy áttérjenek a tömegképzésre és részben önfenntartóvá váljanak, ami a minőségi képzés kiiktatásával, a minőség romlásával fenyeget.

JAVASLATOK

A szakstruktúrák területén az MRK az **osztatlan képzések** körének bővítését alapvetően nem támogatja, a lehetséges változtatások felülvizsgálata elől azonban nem zárkózik el, de csak a mesterképzések második ciklusának lezárta után.

Az osztatlan képzésben működő szakstruktúrák alap- és mesterképzésre történő átalakítása –néhány nyugat-európai próbálkozás tanulságai alapján – hazánkban nem kívánatos.

Az MRK az alapképzési szakstruktúra minimális, a munkaerő-piaci igények által motivált változtatását tudja támogatni. A javasolt változtatásokat a melléklet tartalmazza.

A képzési ág ma már nem teljesíti a rendszer bevezetésekor rögzített célkitűzéseket, ezért az MRK javasolja megszüntetését.

Az MRK egyetértő állásfoglalása és szakterületi bizottságainak javaslata nélkül ne kerülhessen új alapképzési szak létesítése a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság elé. A fejlesztésre minden esetben, a nemzetközi gyakorlat elemzésével kerüljön sor.

A mesterképzésbe való átmenet szakmai feltételeinek egységesítése célszerű lenne. Ahhoz, hogy a hallgató egy intézmény BSc képzéséből egy másik intézmény MSc képzésébe jelentkezzen, tisztában kellene lennie a szakmai felvételi követelményekkel.

Feltétlen szükség lenne az érintett felsőoktatási intézmények figyelmét felhívni arra, hogy lehetőleg már 2009-re minden szakterület kínáljon olyan, az alapfokozatra épülő **szakirányú továbbképzést**, amely növeli a mesterképzési szintre át nem lépők munkaerő-piaci esélyeit.

Az MRK az illetékes bizottságok bevonásával szükségesnek tartja a **képzési és kimeneti követelmények** egységes felülvizsgálatát, de csak a mesterszak-létesítési folyamat lezárását követően. Az alap- és mesterképzések képzési folyamatának tényleges összeillesztése az elkövetkező évek komoly kihívása lesz.

A **közös képzés** lehetőségének, szakmai, jogi, finanszírozási hátterének egyeztetése mindenképpen szükséges.

Töredékére csökkent a **tanárképzés** iránti érdeklődés, ezért a tanárképzés fejlesztésének kérdéseit folyamatosan napirenden kell tartani.

A Magyar Rektori Konferencia véleménye szerint a **közoktatásban** kell egyenlő esélyeket teremteni, és elsősorban a természettudományos oktatás hatékonyságát növelni.

A felsőoktatás finanszírozását át kell alakítani, a jelenlegi normatív finanszírozás a minőség ellen hat.

A Bologna-rendszerű felsőoktatás kialakítása folyamatos feladat, az állandó finomításokra a munkaerő-piaci és társadalmi változások miatt szükség van.

Budapest, 2009. február 24.

A Magyar Rektori Konferencia Plénuma